

باچا خان رح

يو عظيم مسلمان ليڊر

اسرار د طورو

افغانستان په سياسي او سماجي حالاتو مرکه کوله چې ناخپه ترې مولانا صاحب پوښتنه وکړه: "په افغانستان کېنې د باچا خان په شان ليډر شته؟" زه د مولانا صاحب (مرحوم) خبرې ته فکر يوړم چې گوره! د علامه انور شاه کشميري دا قابل شاگرد د باچا خان د عظمت په خه والهانۀ انداز کېنې اعتراف کوي.

د تقسيم نه اگاهو چې کله د ترکو نوموړې اديبه خالده اديب خانم هندوستان ته راغله او د ازادۍ ننګيالو مجاهدينو سره ئې ملاقاتونه وکړل د هغوي د فکر، د هغوي د کار او د هغوي د کردار جاج ئې واخست او بيا ئې خپل تاثرات د قلم قرطاس په وسيله ابدي کرل نو د باچا خان په حقله ئې ليکلي وو:

"هغه بې شکه د يو ازاد روح مالک دے، يو رښتونے او حقيقي مسلمان دے، د باچا خان د تحريک خدائي خدمتگار په اصولو کېنې د اسلام فلسفه خرگنده ده".

خان عبدالغفار خان د هندوستان او پاکستان په تاريخ کېنې يو نه ورکېدونکے کردار دے. د هغه

يوه ورخ حافظ محمد اديس حسب معمول زمونږ حجرې ته راغے او چې په کت کېنې کېنېناست نو خبره ئې شروع کړه:

"بېگاه مې په خوب کېنې ډېر زيات ژړلي دي چا دا خبر راوړے و چې باچا خان وفات شوے دے" زه په دغو ورخو کېنې د مردان کالج د دوېم کال (دولسم جمات) طالب علم وم او خپلو استاذانو کېنې د حافظ صاحب د شخصيت نه ډېر متاثره وم. زه ډېر خبران شوم چې د باچا خان په مرگ آخر دا حافظ صاحب ولې دومره غمژن شو - دا د 1959 واقعه ده. هغوي وفرمائيل:

"اسراره! د باچا خان غوندي عظيم سرے به بيا خدائے خبر چې پښتون قوم راپېدا کړي. د هغه د خلوص او قربانۍ مثال په دې وطن کېنې بل چا نه دے وړاندې کړے".

يو ځل د افغانستان سابق قاضي القضاة او اديب مولانا محمد امين خوگياني (مرحوم) دوه زامن عزيز جان او سپداغا طورو ته راغلي وو، د کورنۍ يو مشر، زيرک او ذهين ديني عالم مولانا حافظ لطف الرحمان (مرحوم) سره ئې د پاکستان او

نو بل مخ ورته وړاندې کړه، هر خومره ظلم کۀ درباندي کېږي، هغه به زغمي، د پړق جواب پړق، د گزار جواب گزار به نۀ ورکوي".

د جنگ دا طريقه خۀ ډېره گرانه وه، د پښتو لوتئ شاعر غني خان د دې جنگ د سپاهي په باب له وئيلي وو.

جنگ له دے منصور روان توپ او نۀ تفنگ لري
نۀ د زغري پړق شته دے نۀ د توري شرنګ لري

په دې جنگ کېښې چې کله باچا خان په دسمبر 1921 کېښې قېد شو، په داسې حال کېښې چې د جمعي ورځ وه، د دسمبر نهم تاريخ و او باچا خان سره د عبدالاکبر خان اکبر لگيا و، د اتمانزو د آزادي مدرسي د مسافرو او غريبو هلکانو د پاره د ساګ او د تېپرو مولو د کروندې په غرض ئې د قلبو اشر غوښتے و. دواله شروع وه چې د باچا خان د بيان مطابق (چې زۀ ئې د اگست 1928 د "پښتون" نه رانقل کوم) د هغۀ قېدولو له د پېرنگي پوليس راغلل نو دے کور ته لاړ، مور ته ئې خبره ونۀ کړه". هغه په ما ډېره مئېنه وه او په دې خبره به ورته ډېر درد رسېدلے و "باچا خان زياته کړې ده چې: "دا زما مور سره آخري ديدن و، بيا ما د هغې سترګې ونۀ ليدې، هغه زما د مخ ليدو ارمني گور ته لاړه او زۀ د هغې ارمني په جېل کېښې پاتې شوم".

باچا خان ليکي:

"بيا زۀ د خپل پلار په خدمت کېښې حاضر شوم، دوي په حجره کېښې ناست وو او حجره ډکه وه، ورته مې عرض وکړو چې ما پسې پوليس راغله دے، راته ښکاري چې سرکار مې قېدوي. لېکن

په خپل قام کېښې د مقبوليت دا حال و چې د هغۀ په اشاره پښتنو په تشو تورو لاسو د پېرنگي استعمار توپو او مشينونو سره د صبر په جنگ کېښې د خپلو مالونو او سرونو نذرانې پېش کړې وي. زرگونو خلقو ځوانۍ لور کړې او د پېرنگي حوصلي ئې ماتې کړې. انقلابي شاعر محمد اکبر خادم وئيلي وو:

مونږ نۀ ويرېږو ستا له مشينه
مونږ نۀ ويرېږو ستا له سنگينه
کۀ د بال بچ سره مې تباہ کړې په يو واره
اے ظالم سرکاره! خۀ له مو ويرئ

د باچا خان جنگ ډېر گران و، دا د يو طاقتور او دارؤر ظالم سره د يو مسلمان، مظلوم او بي وسلې سپاهي جنگ و. دا جنگ د ايمان، غېرت او يقين په توره کېدلو نو ځکه به هغه په هر مقام دا خبره کوله چې "ماله دوه ملگري پکار دي خو د کار، داسې ملگري چې په هغوي کېښې د خدمت جذبه وي. هغۀ به وئيل د قومونو د ژوندي کولو د پاره داسې کسان پکار دي چې بې غرضه وي، ديانت دار وي، ايمان دار وي او د خدائے د پاره د قام خدمت ته تيار وي، هغۀ به وئيل چې داسې خلق په کوم قوم کېښې پېدا شي نو د هغوي په کوششونو هغه قام کېښې مينه، محبت، همدردي، وروري او عزيزولي پېدا شي، هغه قام اباد شي.

د اگست 1928 په مجله "پښتون" کېښې باچا خان د 1921 د تحريک او قېدوبند په ضمن کېښې د عدم تشدد وضاحت په دې ټکو کېښې کوي: "عدم تشدد دې ته وائي چې کۀ څوک دې په يو مخ ووهي

هم ما له ئي ڊبره تسلي راکړه، دعا ئي راته وکړه او زه ترې نه رخصت شوم".

د باچا خان د لرغوني تحرير دا اقتباس د هغه د کلکې عقيدې، مسلمانۍ او بې غرضه خدمت آئين د ۷۰ کلنې جېل ته د تگ په موقع د "نحقی" په مقام د مانځه وخت راغی نو باچا خان وائي:

"د ناقی تانه کښې مو مونځ د پاره موټر

ودرولو ولې چې مونځ قضا کېده" د

مانځه داسې پابندي یو با عمله

مسلمان پښتون کولې شي.

باچا خان د مونځ روژې پابند

مسلمان ؤ. بدخواهانو د هغه

په حقله د خپلو غرضونو په

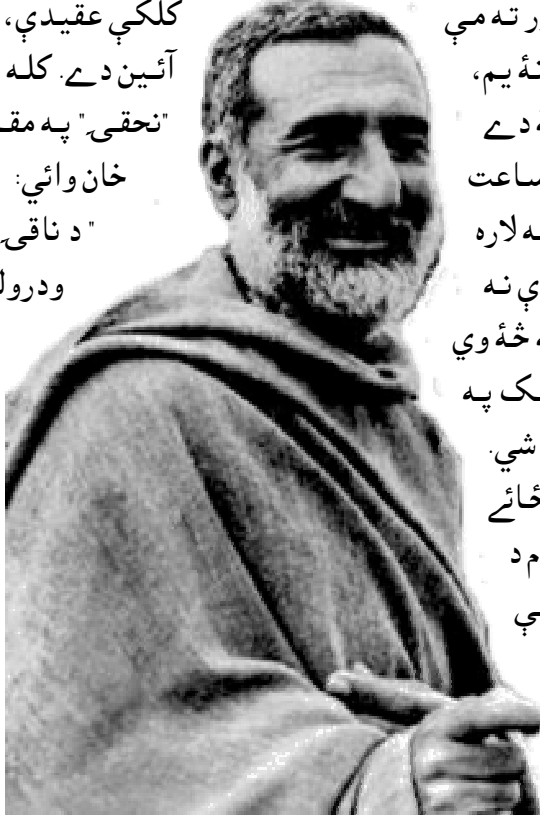
خاطر غلطې خبرې کولې، هغه

د دې خبرو پروا نه ساتله. په

خپل کار کښې لگيا ؤ، نه د

چوکۍ غرضي ؤ، نه د کرسی

طلبگار، هغه خو یو رښتونے

خدائي خدمتگار ؤ.

د باچا خان د تحريرونو د يوې جملې نه د هغه

کلکه عقیده څرگندېږي. د پس مرگي ابدي ژوندون

د عقيدې اظهار د هغه په خپلو ټکو کښې د 1921 د

جېل د قيصې نه دا رنگ کېږي.

"زما د پنجرې حال واورئ، دا يوه تنگه تاريخه

کوټي. وه چې زه پکښې په مشکله سره په اوږدو

راتلم".

تاسو ته مې دا عرض د ۷۰ چې ما پسې د دې حجرې نه بهر لار نه شي، د چا خوشامندي ونه کړې، خپله خله په چا مه خرابوي، هيڅ غم مه کوي، خوشحاله

اوسئ چې خپل پښتون ورور ته مې

ضرر نه د ۷۰ رسولې، ډاکو نه يم،

راهزن نه يم، قتل مې نه د ۷۰

کړې، دا خود خوشحالي ساعت

د ۷۰ چې زه نن د خدائې په لاره

کښې جېلخانې ته ځم، د دې نه

زياته لويه خبره او نيکي به څه وي

چې سرې د خپل قام او ملک په

محبت کښې جېلخانو ته لار شي.

بابا جان! دا څومره د شکر ځائے

د ۷۰ چې زمونږ بدقسمته قام د

خپل قام په تباهي کښې

جېلخانو ته ځي او زه د

خدائې د پاره او د هغه

بدقسمته قام د خدمت په

سبب، د محبت په سبب،

د اصلاح په سبب ځم. د خدائې پاک نه امېد د ۷۰ چې

زمونږ د بدقسمته قام د اصلاح به دا ورومې بنياد

شي. بابا جان! دعا راته کوه چې ما خدائې پاک په

دې امتحان کښې پاس کړي. ما له خدائې پاک صبر

راکړي، استقلال راکړي، د سختو د زغملو طاقت

راکړي، زما په زړه کښې د پېرنگيانو ويره پېدا نه

شي، ما کښې خدائې دا لياقت کېږدي چې زه د قام

او ملک خدمت وکړم". باچا خان وړاندې ليکي: "د

باباجان د رنگ او مخ نه خفگان ظاهرېده لېکن بيا

سخت بوئې راغې، تر وېرمې. وه چې نظر مې وکړو نو يو دوه لوبښي مې سر تر سره ډک يو د لويو او بل د وړو بولو وليدل. زه فوراً بهر شوم، جمعدار ته مې ووي چې دا کوټنې ډېره گنده ده ځه انتظام ئې پکار دې هغه جواب راکړو چې دا جبل دې.

وراندې ليکي: يو ساعت يو قېدي راغې او د ترخو جوارو لمده (لونده) خوشته ډوډۍ ئې راته په جنگله کښې راواچوله، د ټولې ورځې وړې وم، يوه تکړه مې ترې په مشکله وخوړه د پوه مياشت وه، يو ترپړې او درې زړې کيندرې کمبلې پرتې وې، يوه مې په ترپړې د پاسه واچوله او دوه مې د اغوستو دپاره يو ځائې کړې، څنگه چې ځائې کوتاه و، دغه شانې سامان هم و.

باچا خان ليکي:

"ماسخوتن داخل شه، په مانځه ودرېدم، زه به څه ووايم، په ټول عمر کښې ماله مونځ داسې خوند او داسې مزه نه وه راکړې، نه چرې زما داسې حضور او توجه وه چې د مونځ نه فارغ شوم نو بيا مې الله تعالي نه دعا وغوښته. اے خدايه! ماله صبر او استقلال راکړې، ما باندې امتحان ونه کړې، زه ستا ډېر کمزورم بنده يم. بغير ستا د فضل و کرم نه زه هېڅ نه شم کولې، زما قوم د دې غلامۍ نه ازاد کړې، زما قوم کښې دا جذبه پيدا کړې چې دا خپله غلامې او ذلت محسوس کړي، علوم و فنون ته ئې توجه کړې، اتفاق ئې نصيب کړې، پکښې محبت او همدردې پيدا کړې او زمونږ انجمن او د هغې ممبران د ظالم د هر ظلم نه په امان کړې، زمونږ مدرسې ته ترقي ورکړې او د دې نه داسې هلکان وباسې چې د خپل قوم او د ملک خدمت وکړي. ما

وراندې ليکي: "هم دغه شان زمونږ بعضې وروڼه د دې تورو کوټيو نه وويړېدل او خپل ابدې عمر ئې د يو څو ورځو په عمر، عزت ئې په ذلت او فتح په شکست بدله کړه".

دا عظيم انسان زړور او بهادر و. د ژوند د مقصد په لار کښې ئې د زړه په سترگو د جبر، ظلم او ستم ازغې ښکلول خو د ټيټو سترگو ژوند ئې نه خوښوو، هغه وائي:

"زه د دې ټيټو سترگو له ژونده د وچتو سترگو مرگ بهتر گڼم" ("پښتون" ستمبر 1928 مخ 8)

د "پښتون" دغه مجله کښې باچا خان ليکي: "زما د خپل قوم په خدمت کښې دا عرض دې چې هر څوک د خپل قوم او د ملک خدمت کول غواړي نو په ډېر غور او فکر سره دې په دې مېدان کښې قدم ږدي. هغه دې د پخوانو مسلمانانو په شان قدم وي چې سره د قسم قسم تکليفونو او مصيبتونو په وروستو نه ځي".

او بياني دا شعر ليکلي دې:

ځان مېده په گټه کړه لکه نکرېزې
په تلې کده د اشنا لگېده غواړې

زما د خوږ وطن په تاريخ کښې دومره لورې،
دومره صبر کوونکې، دومره مظلوم او دومره سوچه
او کره ځدائې پرست مسلمان ليډر بل څوک دې؟ د
پښتون د ستمبر 1928 شماره گواه ده په خپله دا
سرتور ملنگ ليکي:

"وخت ماښام او جبل خانه بنده شوې وه، صرف
زمونږ بندول باقي وو. زه چې څه وخت خپلې کوټې
ته وردننه شوم چې اول زما دپاره مقرر شوې وه نو

دا غلطي ما د اگست په پرچه کښې تسليم کړې ده، آخر زه انسان يم. کارونه مې ډېر دي، غلطي رانه وشي، امېد د مې بيا به د "پښتون" په پاڼو کښې دا قسمه مضمون ونه ويني".

د عزم او جرات، د مړانې او شجاعت څښتن باچا خان د فرورۍ 1929 "پښتون" په صفحه 7،6 ليکي:

"د حوالات نه زه د پېشۍ دپاره بوتللمې شوم نو د مختلفو الزامونو اورولو نه پس، صاحب زما نه تپوس وکړو چې ستا بيان څه د مې؟ ما ووي چې زما مدعي څوک د مې؟ وي وئيل "سرکار" نو ما وي چې سرکار مدعي شي او د سرکار يو نوکر منصف شي نو زما په خيال ښه د انصاف فيصله به وشي! زما هيڅ جواب نشته او نه زه د داسې جج نه د څه انصاف توقع کولې شم. ستا مرضي! چې څومره ستا قلم کښې زور د مې او څومره چې تې ما قېدولې شي، قېد مې کړه. پام کوه چې سبا دې په زړه ارمان نه وي يا پاتې نه شي. زه د دې کار دپاره هغه وخت تيار وم چې کوم وخت ما د خپل قام او ملک خدمت ته ملا ترلې ده، څوک چې د اسلام خدمت کوي نو دا تکاليف به زغمي.

د دې په اورېدو "صاحب" لا په قهر شته او ما ته ئې ووي چې "ته ما درې کاله قېد کړې" ما ورته وخنډل چې:

"افسوس مونږ څه خوش قسمته قوم يو چې ستا غوندې حاکمان لرو چې قېد دې هم زه کړم، ظلم دې هم په ما وکړو او قهر هم تاله درځي".

د دې لائق او قابل وگرځوي چې زه د خپل قوم، د وطن او د اسلام خدمت وکړم".

د باچا خان د دې دعا لفظ لفظ دهغه په صداقت، ايشار او مسلماني گواه د مې، دا عظيم ليدر په خپل قام، وطن او اسلام بې کچه ډېر مټين ؤ.

د عظيم انسان د عظمت يو دليل دا وي چې هغه د خپلې غلطي په اعتراف نه شرمېږي. د 1928 په "پښتون" کښې د باجوړ په بابله يو ليک چا خبر لوڅي شائع کړو، دې کښې په بعضې پښتنو خانانو څه ليکلي شوي وو نو گيله مانه ترې نه پېدا شوه. باچا خان په دغه حواله وليکل:

"زه د باجوړ د ورور او د ټولو پښتنو وروڼو په خدمت کښې دا عرض کول غواړم چې "پښتون" د ټولو اخبار د مې او د مې د ټول قام د خدمت دپاره د مې او په دوي کښې د همدردۍ او محبت پېدا کولو دپاره جاري کړې شوې د مې. نه د دې مقصد تجارت د مې، نه توقع ده، نه طمع ده، نه خوشامندي دي. نه پره جنبه ده، نه ناموري ده، نه ذاتيات دي بلکې د ټول قام يو ځائ کول دي او په يوه ډله او يوه ورورولۍ کښې راغونډول دي او نه زما د سوات، دير، باجوړ او افغانستان نه څه توقع شته او نه لرم. ځان د ټولو پښتنو وروڼو خدمتگار گڼم، خو هم دغه شان د دوي هم يم او څومره چې مې نورو سره محبت او همدردي ده دغه هومره مې دوي سره هم ده. زه يو غريب سر مېم، په جوارو شوملو گزاره کولې شم او خدائ د دې نه ډېره راکړې ده، شکر د مې چې د موجوده تهذيب په رنگ نه يم رنگ شوې، هم دغه وجه ده چې د خلقو محتاج نه يم.

وزيران او گورنران نه وو، د هغه محنت زمونږ گټه ده.

د هغه قرباني زمونږ عزت، دولت او ثروت دے، د هغه مينه افقي وه، په هغه کښې کرکه او تعصب نه ؤ، هغه مينه کوله، هغه ورورولي غوښتله، هغه د انساني حریت، شرافت او مساواتو نه ستره کيدونکې علمبردار ؤ، هغه وئيل چې "د ژبې، نسل او مذهب په نوم تفرقه پيدا کول استعماري سياست دے" هغه د جبر، ظلم او استعماري سياست سره مبارزه د ژوند وظيفه گڼله او تر مرگه مرگه ئې دا مبارزه وکړه، هغه په وچتو سترگو او هسکه غړي خپل مالک او خالق له تلے دے.

خدائے پاک دې د هغه روح ته ابدي خوشحالي ورکړي. (آمين).

ته به تل تر تله ياد ئې ته به تل تر تله بنسټ ئې
چې اباد ده دا دنيا وي تر هغې به ته اباد ئې

تاسو فکر وکړئ په آزادي مئين، د اسلام دا نر او بهادر فرزند او خدائي خدمتگار د ظالم عتاب او ظلم څنگه په خدا زغمي!!!

د جبل د جامو په حقله د مارچ 1929 د "پښتون" په 14 مخ باچا خان ليکي:
"بله عجيبه خبره دا ده چې د جبلخاني په جامه کښې مساوات دے، که چېرې د يو سړي قد يوه لپشت وي او د بل لس لس لپشتې وي نو د دواړو دپاره هم هغه يوه جامه ده. زه به درته څه وایم چې کوم وخت دغه جامې ما واغوستې نو زه پکښې عجيبه ښکارېدم چې ځان ته به مې کتل نو خدا به راتله، پرتوگ مې د پنډو پورې ؤ او قميص مې روغ په بډه لگېده، يو نا اشنا بوت وم".

باچا خان د غلام اولس د آزادي، سربلندی او ابادی دپاره خپله خاني پرېښوده، د دنيا عېش او آرام ئې په ځان او په خپلو بچو او دوستانو حرام کړو، هغه خپل نيازيين وجود، گلالی، ځواني او بيا زاړه هډونه، د قام نه څار کړل او د هغوي خدمت ئې تر هغه وخته پورې وکړو، تر څو چې د هغه په وجود کښې حرکت ؤ، هغه په تگ و دو ستره نه شو، هغه د ظالمانو په ظلم ودرېدلو خو د خپلې لارې نه ستون نه شو، هغه د جابرانو ظلمونو ستومانه نه کړو، هغه مصيبتونو او تکليفونو بې دمه او ناتوانه نه کړو، هغه د اغيار نه گيله نه کوله، ولې د يار بې وفائې هم د هغه په مينه کښې څه کمه رانه وست، هغه د پښتنو، پنجابيانو، سنډهيانو، بلوچانو، بنگاليانو او د افغانانو هندوستانيانو بلکه د خدائے مخلوق خبرخواه او خدمتگار ؤ، که هغه د آزادي جنگ نه وے گټلے نو نن به زما د خوږ وطن خانان،